

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمایش سرزمین؛ رویکردی در تحقق جهش تولید در ایران

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری
گروه پژوهشی آمایش سرزمین، توسعه و توازن منطقه‌ای

پدیدآورنده:
الهام امیرحاجلو

مسئله

□ عدم تناسب مزیت‌های نسبی و مطلق منطقه با استقرار واحدهای تولیدی با الزامات و نیازمندی‌های تولید در آن مناطق است.

هدف

□ تبیین نقش آمایش سرزمین در جهش تولید

□ ارائه راهبردهای تقویت زیرساخت‌های مولد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی در کشور

دلالت‌مندی مسئله

سطح کلان - قوانین و سیاستها

- عدم توفیق در سیاست‌های تمرکززدایی و رسیدن به تعادل فضایی و تخصیصی شدن در مناطق کشور

سطح میانه - مدیریت و برنامه ریزی

- نبود نهاد یا نهادهای قوی برای ارائه سند جامع و مستدل مبتنی بر سند ملی آمایش سرزمین، برای توزیع فضایی و تعیین محل استقرار واحدهای تولیدی مربوط به صنایع مختلف (سرمایه‌گذاری‌های مختلف در رشته فعالیت‌های متنوع) در مناطق گوناگون کشور

سطح خرد - عوامل زمینه ای

- عدم تعادل منطقه‌ای (تمرکز منطقه‌ای) و نابرابری در رشد اقتصادی
- غیرعلمی بودن پراکندگی واحدهای تولیدی، مکان‌یابی‌های غیراقتصادی و غیرمتناسب در سراسر کشور و عدم تکمیل زنجیره‌های تولید ارزش نظام‌مند مرتبط با فعالیت‌های مادر و اصلی مناطق مختلف
- عدم توازن بین رشد اقتصادی زیاد و تراکم بیش از حد فعالیت در قطب‌های صنعتی
- تخصیص غیر بهینه امکانات و زایل کردن منابع سرمایه‌گذاران، افزایش قیمت تمام‌شده محصولات، تخریب محیط‌زیست

روش تحقیق

□ به لحاظ روش‌شناسی، می‌توان چهار سطح را در مطالعه اسناد به کار گرفت:

□ شناسایی رویکرد و مبانی نظری موضوع؛

□ ارزیابی اسناد فرادست و برنامه‌های توسعه از منظر آمایش سرزمین و حمایت از تولید؛

□ بررسی چالش‌ها و موانع پیش روی تحقق جهش تولید از دیدگاه آمایش سرزمین

□ بررسی وضعیت موجود ویژگی‌ها و قابلیت‌های نسبی مناطق کشور

پژوهش ها و مطالعات تجربی

عنوان	سال	هدف	روش /مدل	نتیجه
بررسی عملکرد برنامه اول و تأثیر برنامه دوم توسعه بر ساختار صنعت و مزیت های نسبی صنعتی در منطقه استان یزد	۱۳۷۸	اندازه گیری درجه تخصص نسبی صنایع	مدل ضریب مکانی	مزیت نسبی گروه صنایع خودروسازی و نیرومحركه در مقایسه با سایر صنایع استان در برنامه دوم نسبت به برنامه اول توسعه اقتصادی
تحلیلی از ساختار صنعت در استان اصفهان	۱۳۸۱	بررسی قابلیت ها و توانمندی های استان اصفهان در بخش صنعت	تحلیل عاملی و تاکسونومی عددی	تنوع بسیار در ساختار صنعت استان اصفهان و دارای مزیت مطلق در صنایع تولید محصولات اولیه، آهن و فولاد
بررسی تحلیلی ساختار صنعتی و مزیت نسبی صنایع استان مازندران	۱۳۸۳	تحلیل ساختار صنعتی و تعیین مزیت نسبی صنایع شانزده گانه	شاخص تغییرات ساختاری و مزیت نسبی آشکار شده	ارزش افزوده بالای صنایع مواد غذایی و آشامیدنی، تولید چوب و محصولات چوبی، تولید منسوجات، تولید مبلمان و تولید کاغذ و محصولات کاغذی دارای مزیت نسبی
تحلیلی از ساختار صنعت و تعیین اولویت های توسعه صنعتی استان کرمان	۱۳۸۴	تعیین اولویت های توسعه استان کرمان	تحلیل عاملی و تاکسونومی عددی	صنایع دارای مزیت محصولات مسی، محصولات کانی غیرفلزی، تولید خودرو و صنایع تبدیلی مرتبط با پسته و خرما نسبت به سایر فعالیت های صنعتی استان
تحلیل تغییرات ساختاری صنایع استان خراسان	۱۳۸۵	مقایسه تغییرات ساختاری صنایع استان خراسان در برنامه های توسعه اقتصادی	مزیت نسبی آشکار شده	مزیت نسبی در صنایع چوب و صنایع متفرقه

عنوان	سال	هدف	روش/مدل	نتیجه
بررسی مزیت نسبی ارزش افزوده‌ای بخش‌های اقتصادی در منطقه خراسان بر اساس عملکرد برنامه سوم توسعه	۱۳۸۷	شناخت توانمندی‌ها و استعداد‌های منطقه خراسان	شاخص مزیت نسبی آشکار شده	مزیت بالا در فعالیت‌های مرتبط با خدمات گردشگری
تجمع و رشد منطقه‌ای	۲۰۰۴	بررسی روابط بین رشد و تجمع	-	فقدان تحرک سرمایه با وجود هزینه‌های مبادله منجر به همگرایی بین مناطق می‌شود
صرفه‌های ناشی از تجمع صنعتی در ژاپن: کارایی فنی، رشد و بیکاری	۲۰۰۷	بررسی اثرات تجمع‌های صنعتی بر کارایی فنی، سریع‌تر شدن رشد اقتصادی و کاهش بیکار	تحلیل عاملی	ارتباط رشد اقتصادی و صرفه‌های بیرونی، مثبت و متغیر است و بیکاری با توجه به رشد اقتصادی و تمرکز تمایل به کاهش دارد.
تمرکز منطقه‌ای و رشد کلان اقتصادی در ایران، چرا تعادل منطقه‌ای برای رشد کلان اقتصادی ضروری است؟	۱۳۹۳	ارزیابی رابطه میان رشد در سطح ملی (کلان) و تمرکز منطقه‌ای	تحلیل داده‌های ثانویه	تمرکز منطقه‌ای در ایران روندی افزایشی (هرچند بطئی) داشته و همبستگی منفی میان تمرکز منطقه‌ای و رشد اقتصادی در سطح ملی، قابل انتظار است
برآورد شاخص بهره‌وری مالم کوئیست برای محصولات راهبردی طی دوره زمانی ۷۸-۱۳۶۹	۱۳۸۲	ارزیابی رشد بهره‌وری کل عوامل تولید، کارایی فنی و تغییرات فناوری در محصولات راهبردی کشاورزی	شاخص مالم کوئیست و تحلیل فراگیر داده‌ها	بهره‌وری در تولیدات آبی (به جز جو) افزایش یافته و در مورد تمام محصولات که رشد بهره‌وری در آن‌ها تحقق یافته، فناوری پیشرفت کرده است.
مقایسه و بهره‌وری گروه‌های مختلف صنعتی کوچک و بزرگ ایران طی دوره ۸۰-۱۳۶۶	۱۳۸۴	ارزیابی بهره‌وری گروه‌های مختلف صنعتی کوچک و بزرگ	تابع تولید کاب-داگلاس و میانگین نسبت ارزش افزوده به عامل تولید کار و سرمایه	گروه‌های صنعتی کوچک نسبت به صنایع بزرگ دارای بهره‌وری بیشتر بوده‌اند.

مفاهیم و رویکردها

• مفهوم آمایش سرزمین

«جای دادن بانظم و ترتیب و هماهنگی انسان‌ها و فعالیت‌ها در فضای استان با رعایت منابع، امکانات و اصولی چند» بوده است

انسان

فعالیت

فضا

مفهوم جهش تولید در مطالعات

- فرایند رشد اقتصادی شتابان، پایدار، عدالت محور، رقابت پذیر، درونزا و برونگرا (مبتنی بر تقاضای بازار)
- جهش تولید فرایند است؛ به این مفهوم که برنامه‌ها و طرح‌های مربوطه باید به صورت مستمر مورد ارزشیابی، اصلاح و تکمیل قرار گیرند. شاخص‌های جهش تولید در عرض یک سال به صورت کامل قابل تحقق نیست، بلکه باید از قرار گرفتن کشور در مسیر تحقق جهش تولید مطمئن شد.
- با تقویت تولید رقابت‌پذیر و دانش بنیان، می‌توان شاخص‌های اقتصادی، به ویژه اشتغال را بهبود بخشید و اقتصاد کشور را در مقابل شوک‌های داخلی و خارجی، مصون داشت.
- ایجاد شتاب در تحقق رونق تولید با بهره‌گیری بهینه از امکانات و پتانسیل‌های محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و با مشارکت و هماهنگی کلیه نهادها و اشخاص مرتبط جهت ایجاد رونق اقتصادی و اجتماعی پایدار تا سطحی که کشور را به‌عنوان یک کشور قوی مطرح سازد.

جهش تولید در ادبیات سیاست‌گذاری ایران

□ شاخص‌های کلی جهش تولید در سند چشم‌انداز

- رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی،
- ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه،
- رسیدن به اشتغال کامل و قرار گرفتن در جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم
- رشد حداقل چهار برابری سرانه رشد ناخالص داخلی به قیمت ثابت و تثبیت نسبی آن حداقل در دوره ۱۴۰۴-۱۳۹۹.
- کاهش قابل توجه نرخ فقر و بهبود ضریب جینی به ۳۴ درصد تا انتهای برنامه ششم توسعه.
- کاهش هزینه‌های تخریب محیط زیستی رشد اقتصادی.

□ سیاست‌های کلی نظام در زمینه «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی»

- بهبود قدرت رقابت اقتصاد، افزایش تولید ملی، افزایش بهره‌وری عوامل تولید، ثبات ارزش پول ملی

□ «برنامه ششم توسعه»

رشد اقتصادی شتابان و پایدار و اشتغال‌زا، افزایش تولید ثروت ملی، مدیریت کیفیت محصولات تولیدی، اشتغال و بهره‌وری، تحقق متوسط رشد ۸ درصد در طول برنامه، توانمندسازی و خوداتکایی اقشار و گروه‌های محروم، تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن،

□ «اقتصاد مقاومتی»

تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی، افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور، قطع وابستگی بودجه به نفت، افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی، اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و افزایش کمی و کیفی تولید

وضعیت ایران در مقایسه با کشورهای منتخب منطقه

کشور	کل جمعیت*	سرانه تولید ناخالص داخلی دلار آمریکا به قیمت ثابت ۲۰۱۰*	نرخ رشد سرانه تولید ناخالص داخلی** (درصد)	سهم نفت از تولید ناخالص داخلی**	ضریب جینی***
ایران	۲۷/۸۱۸۰۰	۴/۶۹۵۲	۳/۲	۳/۱۵	۸/۴۰
قزاقستان	۵/۱۸۲۷۶	۵/۱۱۱۶۵	۷/۲	۲/۱۰	۵/۲۷
ترکیه	۷۲/۸۲۳۱۹	۱۵۰۶۹	۸/۵	۱/۰	۹/۴۱
امارات	۹۶/۹۶۳۰	۴/۴۰۷۸۲	-۸/۰	۱/۱۳	۵/۳۲
قطر	۶۸/۲۷۸۱	۶/۶۳۲۶۰	-۱	۲/۱۴	-
عربستان	۹۵/۳۳۶۹۹	۷/۲۰۸۱۹	-۷/۲	۱/۲۳	-
کویت	۳۱/۴۱۲۷	۱/۳۳۱۱۲	-۷	۶/۳۶	-
عمان	۴۸/۴۸۲۹	۸/۱۵۷۹۶	-۷/۳	۸/۲۱	-
ترکمنستان	۹۱/۵۸۵۰	۹/۷۶۴۷	۷/۴	۰/۵	۸/۴۰
جهان	۳۶/۷۵۹۴۲۷۰	۹/۱۰۸۵۷	۹/۱	۱/۱	-

مؤلفه های موثر در جهش تولید

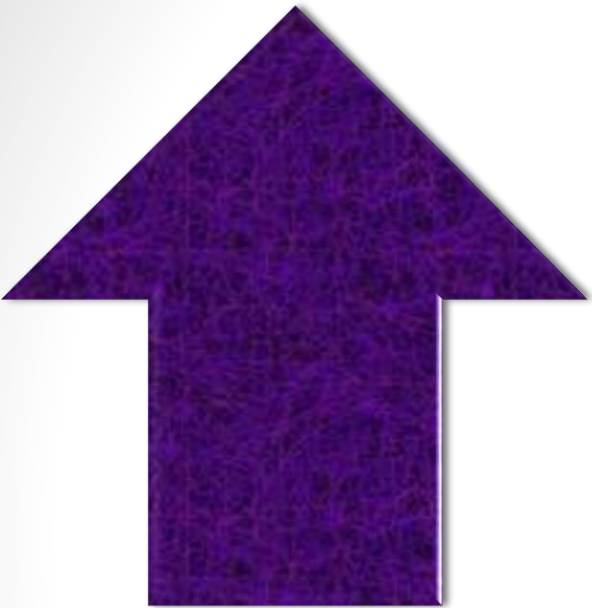
- انحصارزدایی و آزادی در تولید با شرایط خاص^۳
- تقاضا محور بودن تولید
- کانالیزه کردن سرمایه در مدار مولد

آمایش فرهنگی بستری برای جهش تولید

ایجاد فرهنگ کار مثبت و حذف
فرهنگ های منفی در روند کار و
تولید

تعریف برنامه های راهبردی با
توجه به بستر تاریخی،
اجتماعی و فرهنگی هر جامعه

ایجاد تمایز و تنوع در فرایند
توسعه منطقه ای

جهش تولید

انحصارزدایی و آزادی در تولید با شرایط خاص

تقاضا محور بودن تولید

کانالیزه کردن سرمایه در مدار مولد صنعت و کشاورزی

نظارت دولت بر تولید کنندگان

آمایش فرهنگی و تقویت فرهنگ کار و تولید

ابزار قانونی برای جهش تولید

توزیع تسهیلات تولید و رانت مولد در راستای عدالت سرزمینی

توجه به اقتصاد دانش بیان

سیاستگذاری

آمایش سرزمین

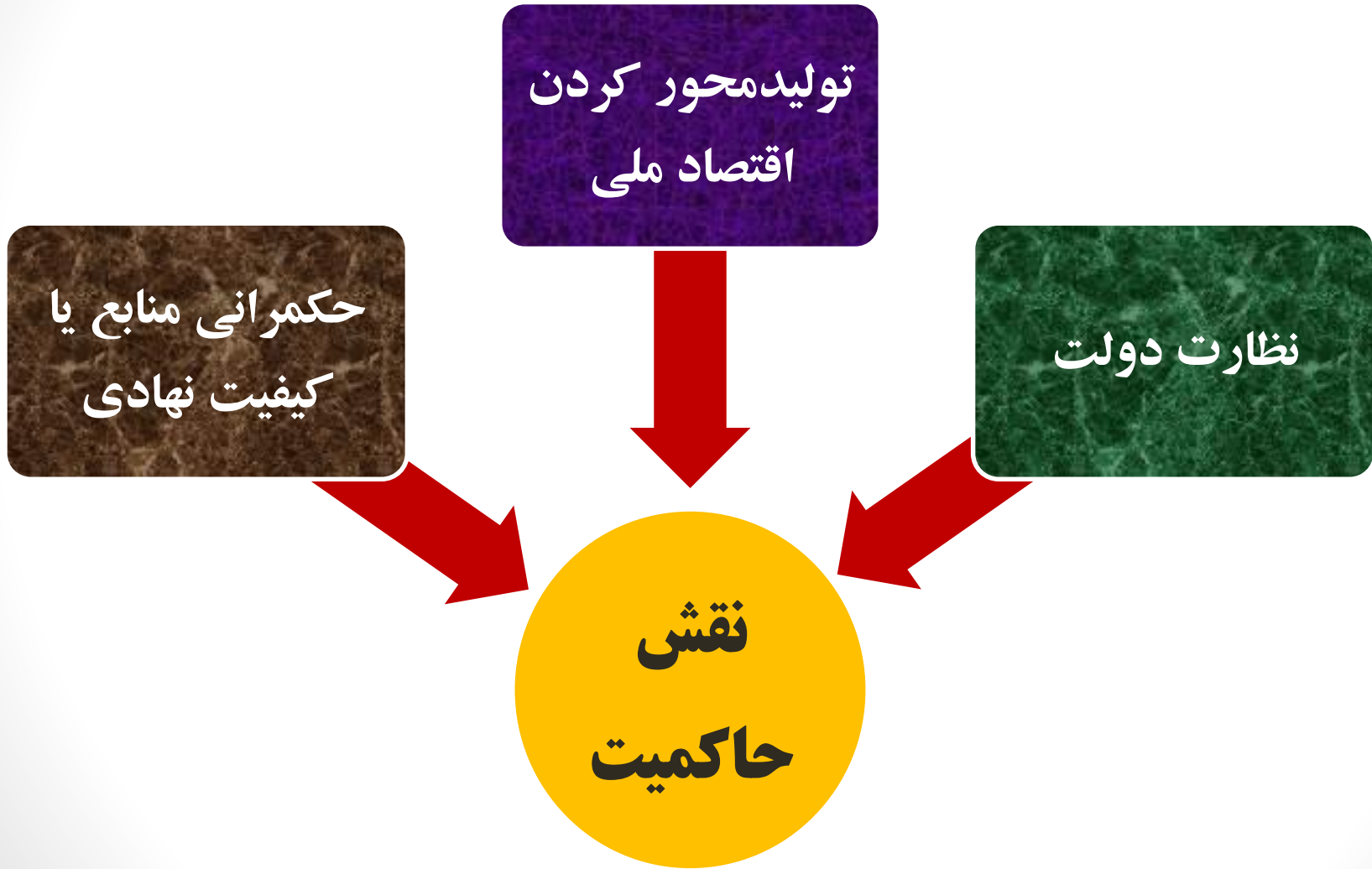
نقش حاکمیت و سیاست‌گذاری در تحقق جهش تولید

تولیدمحور کردن
اقتصاد ملی

حکمرانی منابع یا
کیفیت نهادی

نظارت دولت

نقش
حاکمیت

مفهوم رقابتمندی

- سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (۱۹۹۶)
- «سطحی از تولید کالا و خدمات کشور که در شرایط بازار آزاد بتواند تقاضای بازارهای جهانی را جذب کرده و سطوح مختلف این تقاضا را برآورده سازد و در عین حال به این وسیله درآمد واقعی شهروندان را در بلندمدت افزایش دهد،
- انجمن رقابت مندی ایالات متحده آمریکا
- «رقابت مندی به معنای توانایی در افزایش تولید از طریق خلق کالاها و خدماتی با سطح بالاست که بتواند پاسخ به معیارهای بازار جهانی بدهد»
- رقابت بنگاه های اقتصادی از طریق شناسایی مزیت های نسبی، مفهوم رقابت پذیری را در سطح سرزمین، مرتبط با بنگاه می داند. بر این اساس، مزایای نسبی و تفاوت سرزمین هاست که وارد عمل شده و منجر به مکانیابی صنایع و خدمات خواهد شد.

شاخص‌های پیش‌بینی شده در آمایش سرزمین برای تحلیل اسناد توسعه کشور

سیستم ارتباط رقابت مندی و رشد اقتصادی

بعد توزیع فضایی

بعد توزیع فعالیت‌ها و امکانات

بعد جمعیتی

طراحی شبکه
های خطوط
لوله‌گاز و
فرآورده
های نفتی و
توزیع برق

تعیین
محورهای
فضایی
توسعه

طراحی شبکه‌های
راه‌های اصلی جاده
ای، راه آهن و
فرودگاه‌ها، تعیین
تقریبی موقعیت
مکانی نیروگاه‌ها و
پالایشگاه‌های جدید

معرفی
مراکز
گردشگری

معرفی قطب
های اصلی
تجاری،
کشاورزی،
صنعتی

منطقه بندی
فضایی
برحسب نوع
معیشت قالب
(نظر تجاری،
صنعتی،
کشاورزی و
(...)

توجه به
ویژگی
های
جمعیتی
مناطق
کشور

منطقه بندی
فضایی بر
حسب شاخص
هایی چون
نرخ رشد
جمعیت

منطقه
بندی
فضایی بر
حسب
شاخص
مهاجرت

طراحی نظام
سلسله مراتبی
شهری و تعیین
مراکز اصلی
خدماتی و حوزه
عملکرد آن در
سطوح بالای
کشور

تعیین محدوده
های روستایی
دارای اولویت
در توسعه،
برحسب قابلیت‌ها
و ملاحظه‌های
خاص

صرفه مقیاس، منطقه‌ای شدن یا خوشه بندی و جهش تولید

استفاده مشترک از تأمین
کنندگان نهاده‌های تولید

استفاده مشترک از اندوخته
نیروی کار

استفاده‌ی مشترک از
اطلاعات هستند

اثر صرفه مقیاس
بر جهش تولید

اثر صرفه مقیاس بر جهش تولید

صرفه مقیاس

ایجاد کالاهای
متنوع

افزایش دستمزدهای
واقعی

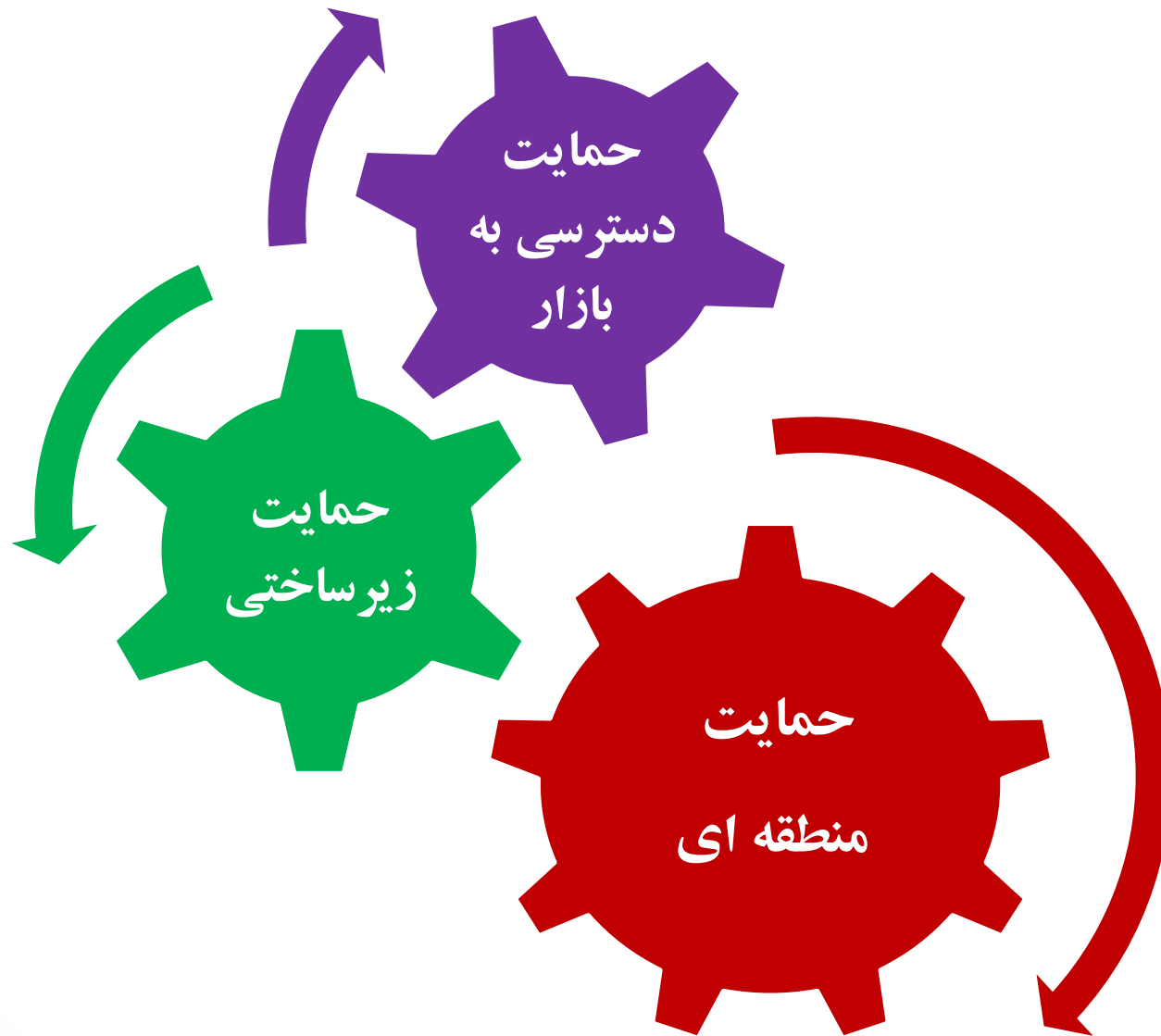
افزایش تقاضا برای
تولیدات منطقه

جهش تولید

محرک جذب
صنایع به منطقه

افزایش تقاضای
منطقه برای کالاها
و خدمات

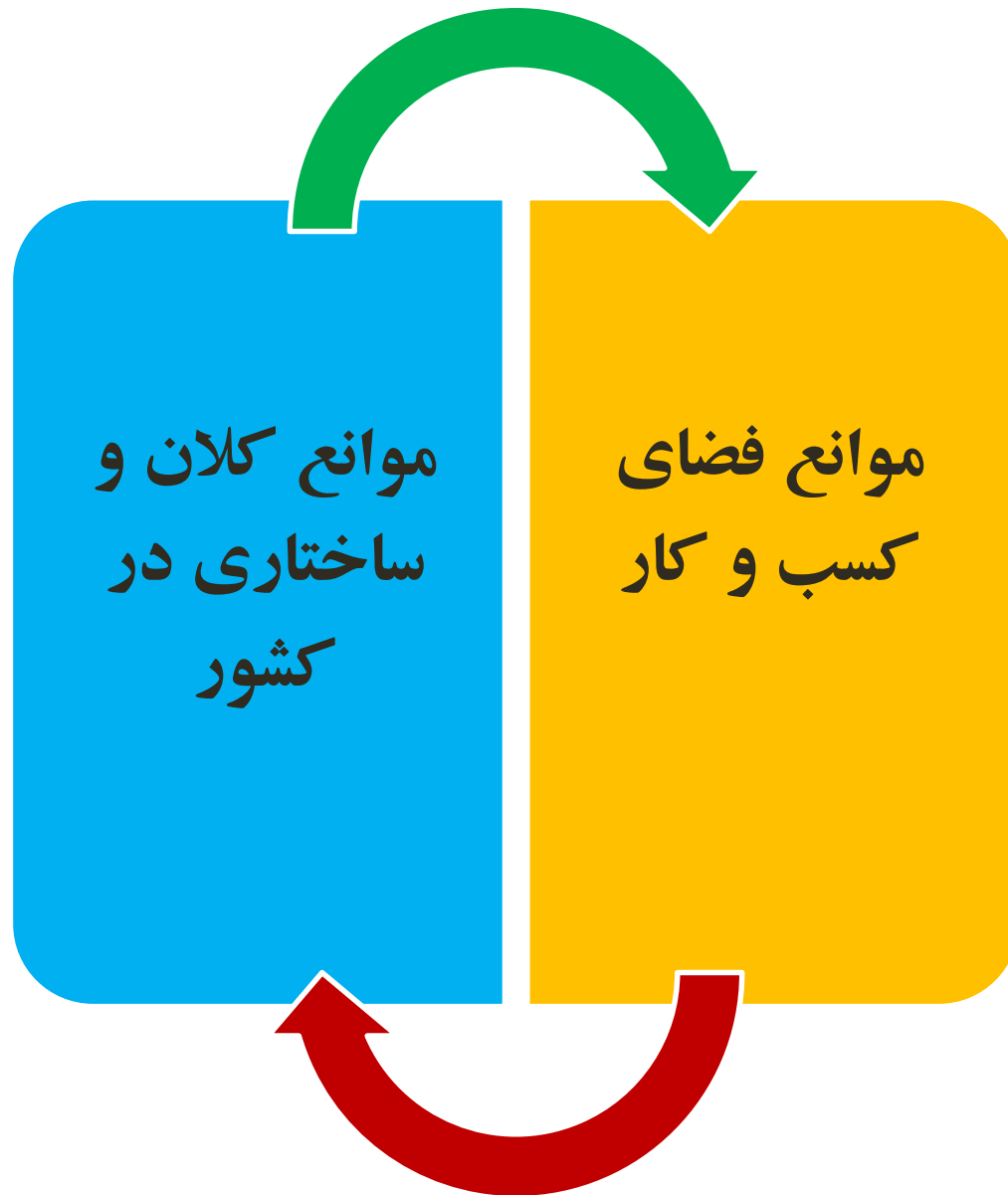
حمایت از جهش تولید در متن احکام بر نامه‌های توسعه

عوامل و موانع تحقق جهش تولید در سطح کشور

- فقدان طرح یکپارچه و نظام مند
- بی‌توجهی به همهٔ ابعاد آمایش سرزمین به یک اندازه
- فقدان مدل مناسب برای آمایش سرزمین در ایران
- فقدان تعریف مناسب از منطقه در کشور
- نامشخص بودن مبنای نظری مطالعات آمایش سرزمین در راهبردهای صنعتی
- توسعه منطقه‌ای نامتوازن در کشور
- فقدان راهبرد توسعه صنعتی و جهتگیری در حمایت‌ها
- مناسبات سیاسی و زوال تولید

موانع جهش تولید از منظر رقابت پذیری در کشور

عوامل و موانع عدم تحقق جهش تولید از منظر آمایش سرزمین

فقدان طرح یکپارچه و نظام مند در
زمینه آمایش سرزمین

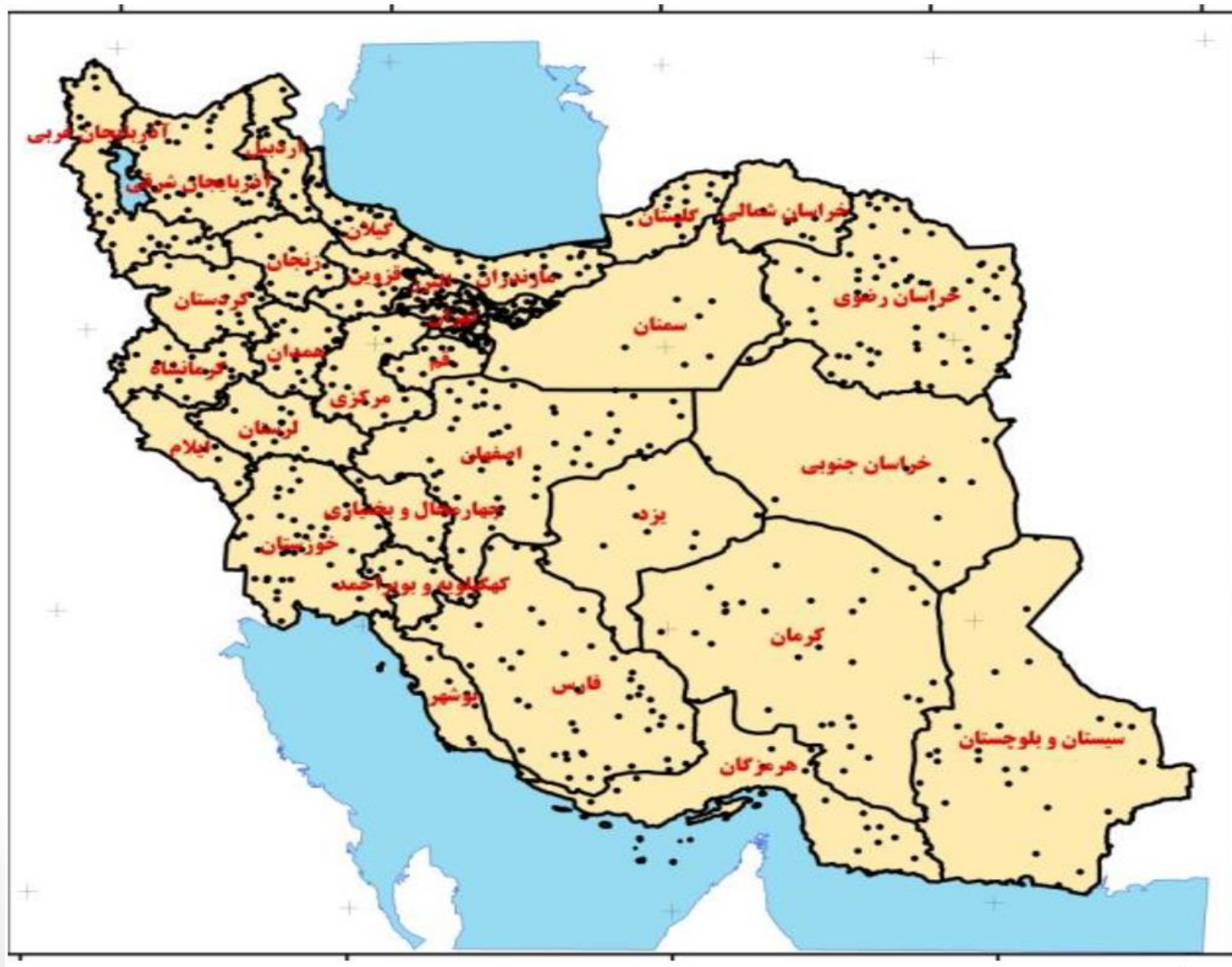

توسعه منطقه‌ای نامتوازن در کشور

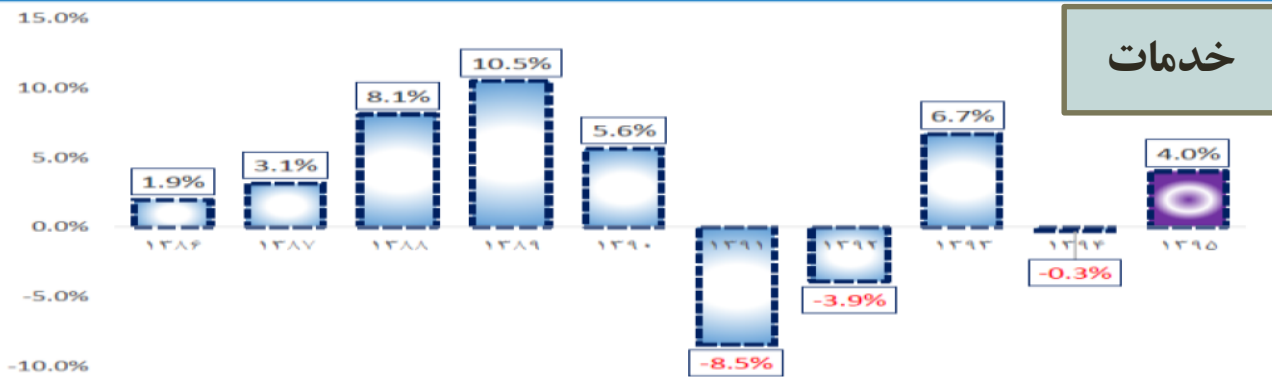
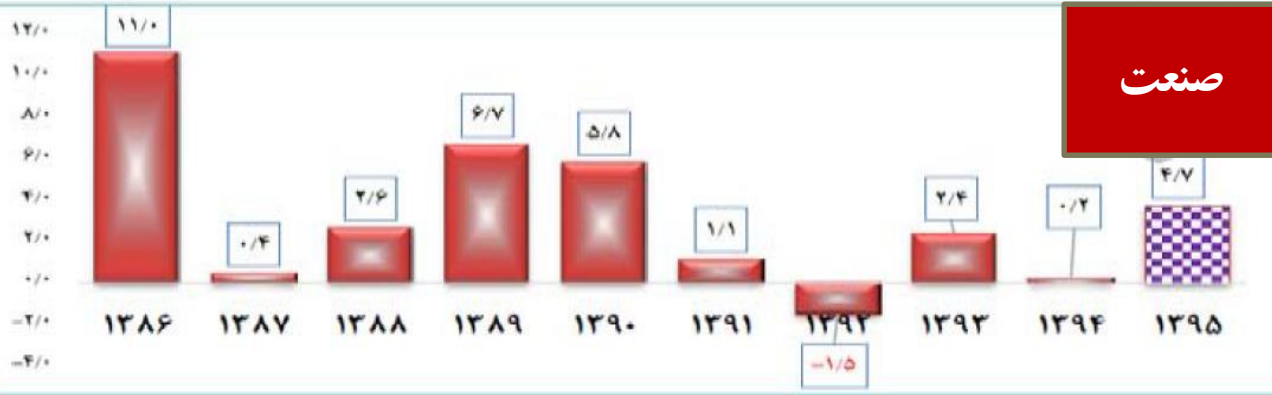
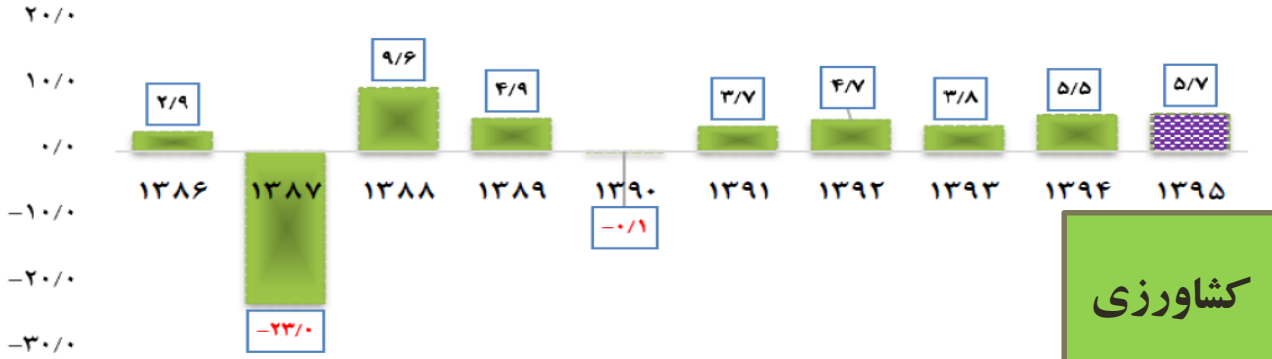
فقدان راهبرد توسعه صنعتی و جهتگیری
در حمایت‌ها

توزیع نابرابر منطقه‌ای منابع مالی، زیرساختها و امکانات رفاهی

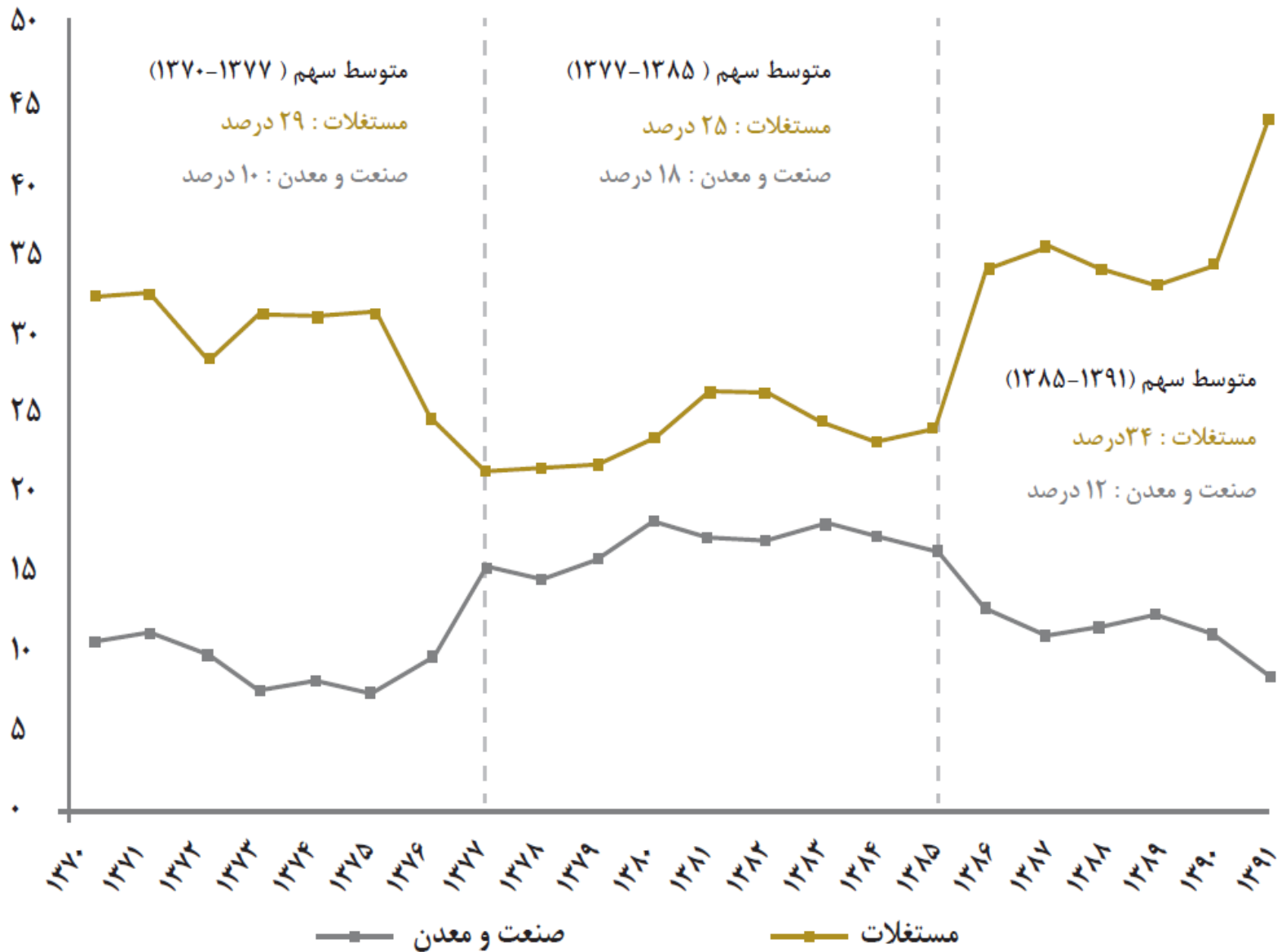

مناسبات سیاسی و زوال تولید

رشد ارزش افزوده در بخش های اقتصادی

روند نامتوازن سرمایه‌گذاری در مدار مولد صنعت - کشاورزی نسبت به مدار نامولد مستغلات

آمایش تولید و نابرابری در استان‌های کشور

- بی‌توجهی به استعدادها، توانایی‌ها و مزیت‌های نسبی هر منطقه در زمینه فعالیت‌های اقتصادی موجب می‌شود تا سرمایه‌گذاری‌ها متناسب با امکانات و ظرفیت‌های بالقوه مناطق صورت نگیرد و به‌رغم اجرای برنامه‌های متعدد توسعه ملی و منطقه‌ای، همچنان روند توسعه نیافتگی مناطق ادامه یابد.
- توسعه‌یافتگی استان‌های مختلف به علت امکانات بالقوه منطقه‌ای، ممکن است در بخش‌های کشاورزی و خدمات با یکدیگر متجانس نباشد؛
- بررسی درآمد سرانه استانها در سال ۱۳۷۹ نشان می‌دهد که استان‌های تهران، مرکزی، قزوین، هرمزگان، اصفهان، سمنان و بوشهر دارای درآمد سرانه بالاتر از متوسط کشوری بوده و بالاترین و پایینترین درآمد سرانه مربوط به استان تهران و استان سیستان و بلوچستان می‌باشد. با تغییرات صورت گرفته در ساختار اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۳ استان بوشهر در جایگاه اول، استان تهران بعد از استان یزد در جایگاه سوم قرار گرفت و همچنان در این سال استان سیستان و بلوچستان در جایگاه آخر از لحاظ میزان درآمد سرانه قرار گرفته است در این سال ۱۱ استان دارای درآمد سرانه بالاتر از متوسط کشوری بوده‌اند که ویژگی عمده آنها (به غیر از استان‌های تهران و مازندران) غالب بودن بخش صنعت و معدن این استانها نسبت به استان‌های دیگر می‌باشد برتری و نقطه قوت استان‌های تهران و مازندران بخش خدمات آنها می‌باشد. از استان‌های که در طول دوره موردبررسی جایگاه درآمد سرانه آنها در بین استان‌های کشور تنزل یافته می‌توان به استان‌های آذربایجانهای شرقی و غربی، سیستان و بلوچستان، لرستان، گلستان، کردستان، قم و فارس اشاره کرد سهم بخش خدمات در استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، قم و فارس به نفع سهم بخش صنعت و در استان کردستان به نفع بخش‌های کشاورزی و صنعت کاهش پیدا کرده است در استان گلستان سهم بخش کشاورزی به نفع سهم بخش صنعت کاهش پیدا کرده است در استان لرستان سهم بخش صنعت به نفع بخش خدمات کاهش پیدا کرده است. سهم بخش خدمات در استان کرمانشاه به نفع سهم بخش صنعت کاهش پیدا کرده و عکس حالت فوق نیز برای استان گیلان اتفاق افتاده است.

بر اساس شاخص متوسط درآمد سرانه در کل ۱۵ سال دوره نیز، به ترتیب استان‌های بوشهر، تهران، یزد، سمنان، مرکزی، اصفهان، قزوین و مازندران دارای درآمد سرانه بالاتر از متوسط کشوری می‌باشند بقیه استان‌های کشور نیز، گروه استان‌های با درآمد سرانه کمتر از متوسط کشوری را تشکیل می‌دهند.

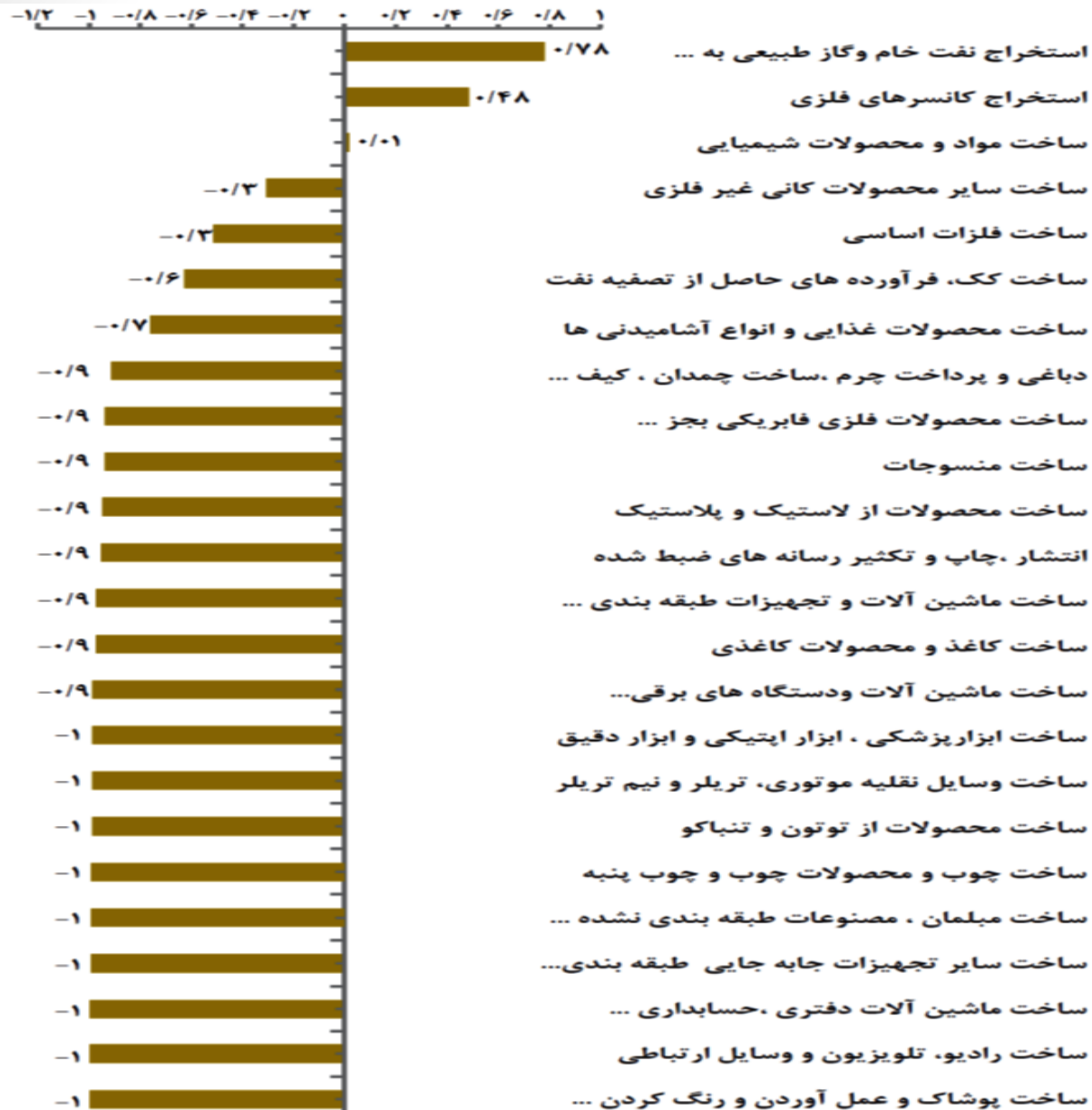
در بین استان‌های با درآمد سرانه بالاتر از متوسط کشوری سهم بخش خدمات در استان‌های اصفهان، خوزستان، کرمان و هرمزگان به نفع بخش صنعت و معدن کاهش پیدا کرده است در استان‌های بوشهر و یزد سهم بخش صنعت و معدن از کاهش همزمان سهم بخش‌های کشاورزی و خدمات افزایش زیادی داشته است، در صورتی که عکس حالت فوق برای استان مرکزی اتفاق افتاده است. در استان تهران سهم بخش خدمات از کاهش سهم بخش‌های کشاورزی و صنعت و معدن افزایش پیدا کرده و در نهایت ساختار اقتصادی استان مازندران نیز تقریباً ثابت بوده است (ر.ک: بهشتی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶).

به نظر میرسد کوچک شدن بخش کشاورزی در کشور منجر به بزرگ شدن سهم بخش صنعت در استان‌های خاصی از کشور شده است. به طوریکه سهم ارزش افزوده بخش صنعت ۸ استان دارای درآمد سرانه بالاتر در مجموع سال‌های دوره معادل ۵۱.۸ درصد از ارزش افزوده این بخش در کشور می‌باشد و از بین استان‌های مذکور سهم سه استان اصفهان، تهران و بوشهر معادل ۳۹.۴۹ درصد می‌باشد

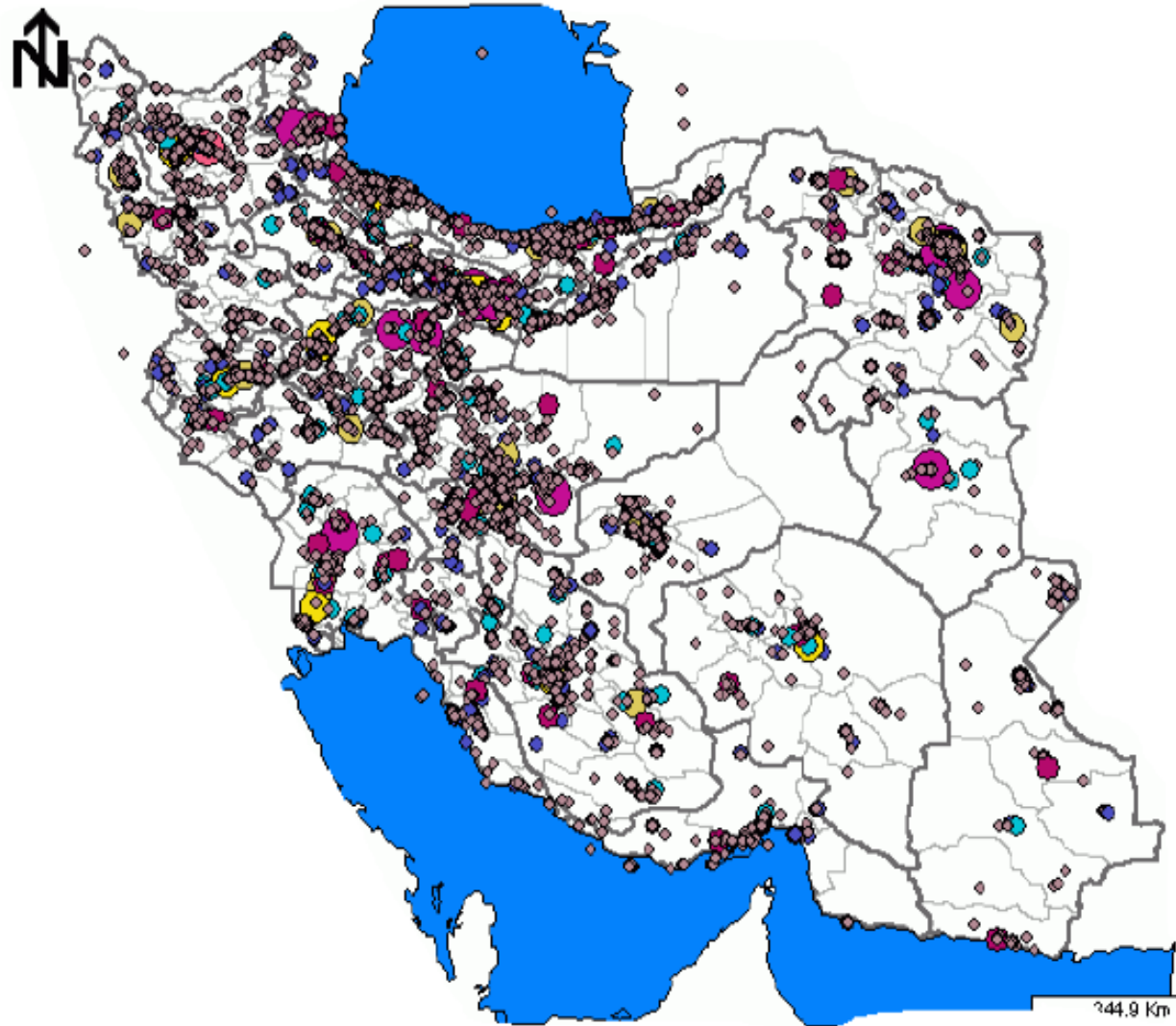
همچنین مرور سیمای آمایش صنعتی، معدنی و تجاری کشور به تفکیک استان‌ها نشان می‌دهد، در سال ۱۳۹۵ بیشترین واحدهای تولیدی فعال در ۵ استان «سمنان، تهران، ایلام، اصفهان و خراسان رضوی» بوده‌اند. آمارهای وزارت صنعت، معدن و تجارت نشان می‌دهد، استان سمنان با ۱۹ هزار و ۲۴۰ واحد تولیدی فعال رتبه نخست را در سال ۹۵ از آن خود کرده است. همچنین استان تهران با ۱۷ هزار و ۲۵۶ واحد تولیدی فعال، رتبه دوم را در تعداد واحدهای تولیدی فعال در مدت مذکور دارد. از سوی دیگر، آمارها نشان می‌دهد که استان ایلام با ۹ هزار و ۴۲۴ واحد تولیدی فعال در سال ۹۵، رتبه سوم را داراست. رتبه چهارم در این زمینه به استان البرز با ۹ هزار و ۲۱۰ واحد تولیدی فعال تعلق دارد. از سوی دیگر خراسان رضوی با ۵ هزار و ۶۱۶ واحد تولیدی فعال رتبه پنجم را در مدت یاد شده از آن خود کرده است.

برای تغییر ساختاری در بخش تولید باید بر مزیت‌های نسبی تولید تمرکز کنیم؛ تفاوت مزیت نسبی و مزیت رقابتی این است که مزیت رقابتی خلق شدنی است، اما مزیت نسبی بر اساس شرایط محیطی در کشور وجود دارد. به‌عنوان نمونه یکی از موضوعاتی که اکنون باید به آن در کشور توجه ویژه کرد این است که می‌توان گاز را تبدیل به کالا کرد و اگر بتوان گاز را تبدیل به کالا کرد، معنایش این می‌شود که در کشور مزیت نسبی تولید داریم و در این راستا می‌بینیم که بسیاری از صنایع مانند صنعت پتروشیمی، فولاد، سیما، کاشی و مانند آن، جزء پروژه‌ها و بخش‌هایی از صنعت هستند که مزیت نسبی دارند و ما می‌توانیم در این زمینه کار کنیم و صادرات را افزایش دهیم و با توجه به قیمت ارز و حتی با بالاتر رفتن قیمت ارز، این بخش از صنعت مزیت بیشتری پیدا می‌کند و در سال جاری باید بیشتر روی آن کار کرد و برنامه‌ریزی درازمدتی برای آن داشت.

شاخص مزیت نسبی آشکار شده یکنواخت ایران

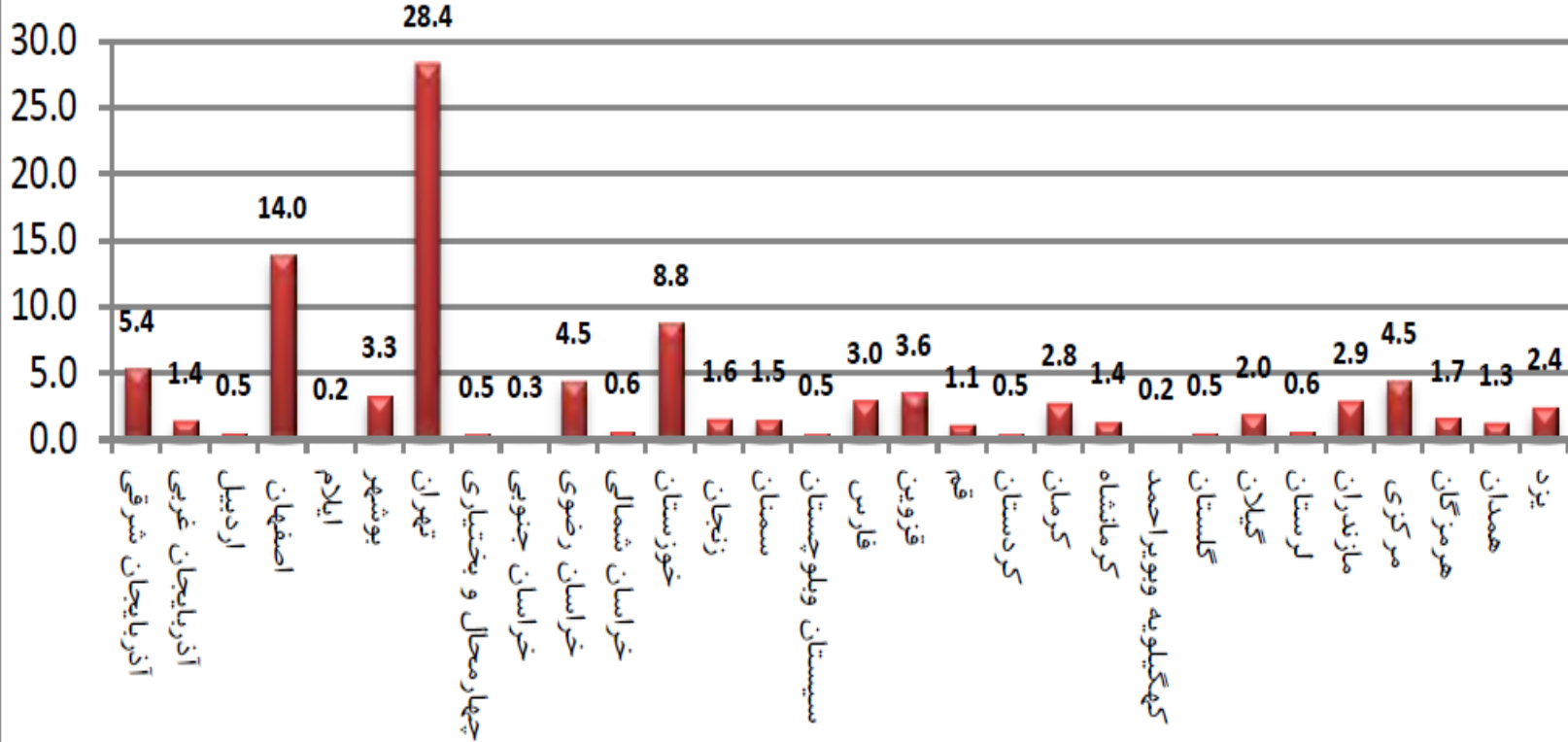
عدم تعادل منطقه ای در ایران تمرکز منطقه ای فعالیت

- بیش از ۱۸۰۰ نفر شاغل
- بین ۱۶۰۰ تا ۱۸۰۰ نفر شاغل
- بین ۱۲۰۰ تا ۱۶۰۰ نفر شاغل
- بین ۸۰۰ تا ۱۲۰۰ نفر شاغل
- بین ۵۰۰ تا ۸۰۰ نفر شاغل
- بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ نفر شاغل
- کمتر از ۵۰ نفر شاغل
- مرز شهرها
- مرز ایران
- دریا
- مرز استان

اثر صرفه‌های ناشی از تجمع صنعتی بر رشد اقتصادی استان‌های ایران

سهم استان‌ها از ارزش افزوده بخش صنعت

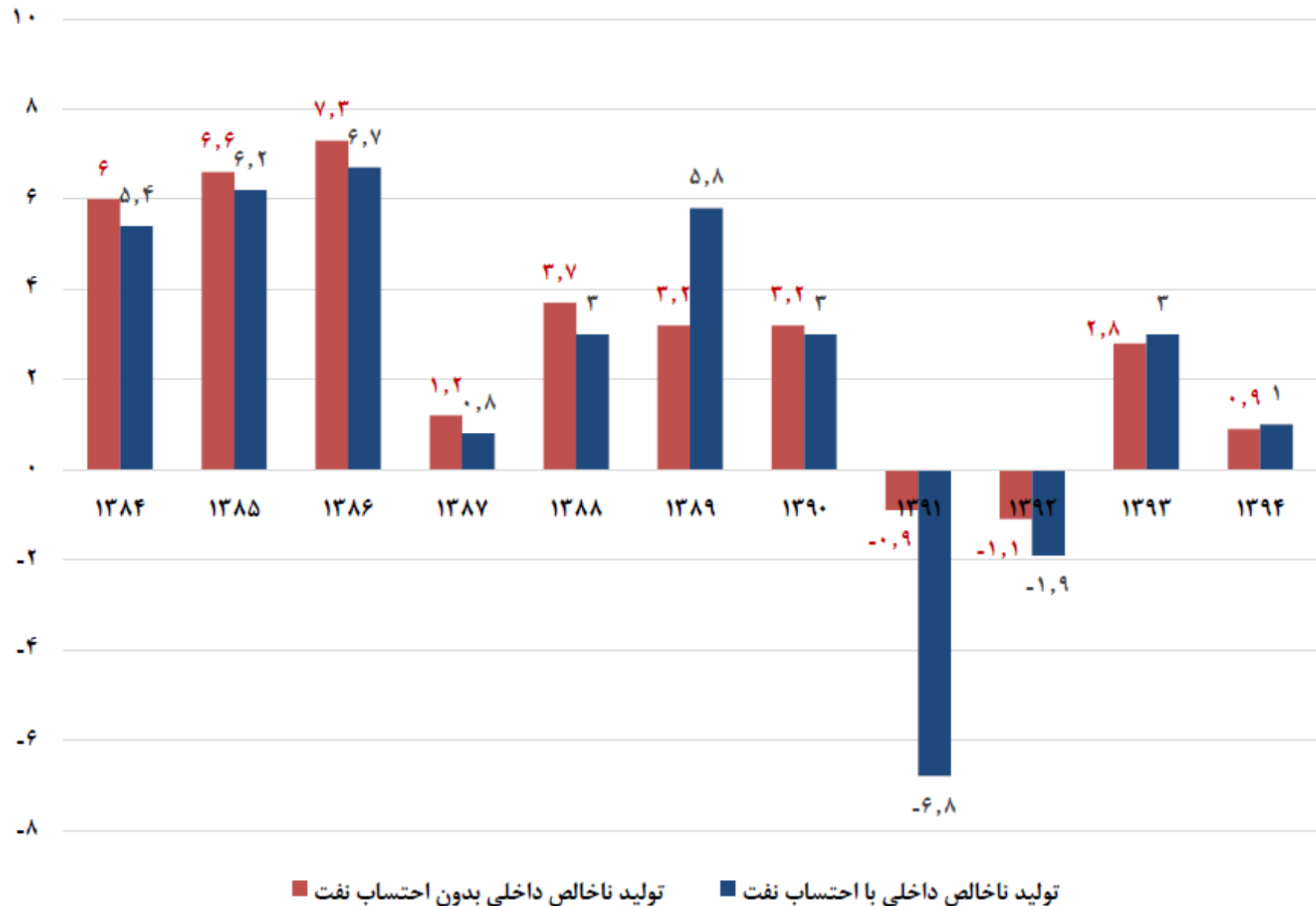

روند رشد اقتصادی ایران طی برنامه‌های پنج‌ساله توسعه بر مبنای قیمت ثابت

متوسط رشد	صنعت	معادن	بازرگانی، رستوران و هتلداری	کشاورزی	نفت	ساختمان	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص داخلی (بدون نفت)
برنامه اول (۱۳۶۸-۱۳۷۲)	۳/۹	۹/۱۳	۵/۵	۴/۶	۹/۸	۵/۷	۳/۷	۶/۶
برنامه دوم (۱۳۷۴-۱۳۷۸)	۴/۷	۷/۵	۶/۳	۲/۲	(۶/۱)	۴/۲	۶/۲	۳/۴
برنامه سوم (۱۳۸۳-۱۳۷۹)	۶/۱۰	۲/۶	۳/۹	۴	۵/۳	۲/۸	۸/۵	۶/۶
برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۹)	۷	۴/۱۳	۹/۴	۹/۱	۲/۰	۶/۵	۸/۴	۹/۵
برنامه پنجم (۱۳۹۰-۱۳۹۳)	(۳/۰)	۱/۷	(۴/۱)	۳	(۶/۱۰)	(۲/۱)	(۳/۰)	۵/۱

اعداد داخل پرانتز منفی است.

نرخ رشد اقتصادی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ (درصد)

جهت گیری های آمایش تولیدی منطقه ای در ایران

- کاهش تمرکز و تراکم جمعیت و فعالیت در مناطق مرکزی و پرتراکم کشور مانند استان های تهران و اصفهان از طریق کاهش سهم اشتغال در فعالیت های صنعتی و خدماتی آنها و تلاش در جهت دگرگونی درونی ساختار این فعالیت ها در این مناطق و زمینه سازی برای هدایت سرمایه گذاری های متمایل به این مناطق به استان های همجوار آنها و ایجاد فرصت های شغلی جدید صنعتی و خدمات در استان هایی نظیر سمنان، قزوین، قم و زنجان و یزد
- تقویت نقش و عملکرد فراملی قطب های جمعیتی مشهد، تبریز، شیراز، اهواز و کرمانشاه و افزایش نقش صنعتی و خدمات آنها در ارتباط با افزایش تعاملات فراملی آنها با حوزه های همجوار با تأکید بر تحولات ساختار درونی بخش های فوق و نوین سازی فعالیت های آن
- توسعه علوم، گسترش و تجهیز مراکز علمی و تحقیقاتی و فن آوری کشور (با تأکید بر توسعه فن آوری نوین نظیر IT، تکنولوژی زیستی، تکنولوژی مولکولی و ...) برای ارتقاء سطح دانش و مهارت های تخصصی متناسب با نیازهای ملی و منطقه ای با تأکید بر ارتقا سطح کیفی مراکز علمی و تحقیقاتی شهرهای تهران، مشهد، تبریز، اصفهان، شیراز و اهواز با عملکردهای ملی و فراملی به منظور افزایش ظرفیت های علمی نیروی انسانی در جهت پیشبرد توسعه مبتنی بر دانایی و کاهش سهم منابع طبیعی در تولیدات ملی

توسعه و تجهیز محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدورهای شمال - جنوب (در محورهای شرق، شرق میانی، مرکز و غرب) و شرقی - غربی (در محورهای دامنه شمالی البرز، دامنه جنوبی البرز و جنوب شرقی - غرب و جنوب شرقی - جنوب غربی) به عنوان دالانهای (کریدورهای) بین المللی حمل و نقل جهت استفاده مناسب از موقعیت ممتاز ارتباطی کشور به عنوان محورهای اولویت دار در توسعه تحول ساختار بخش کشاورزی در جهت دستیابی به کشاورزی مدرن و رقابتی به گونه ای که علیرغم کاهش سهم شاغلین این بخش در کل ساختار اشتغال حد فعلی شاغلین بخش ثابت باقی بماند.

توجه به محدودیتهای آب و خاک و عدم امکان توسعه فعالیت های کشاورزی در استان هایی که با محدودیتهای بیشتری در این زمینه مواجهند مثل یزد، سمنان، سیستان و بلوچستان، جنوب خراسان و افزایش سهم فعالیت های صنعتی و معدنی و خدماتی در این استانها جهت جذب و نگهداشت جمعیت و استفاده بهینه از منابع آب این مناطق

استفاده حداکثر از قابلیت‌های طبیعی و امکانات آب و خاک جهت توسعه فعالیت‌های کشاورزی در استان‌های شمالی، غربی و جنوب غرب کشور جهت دستیابی به امنیت غذایی و توسعه صادرات محصولات کشاورزی و همچنین تأکید بر قابلیت‌های گردشگری طبیعی جهت توسعه این فعالیت در مناطق فوق

لزوم تامین منابع پایه بویژه آب و همچنین توسعه شبکه‌های زیربنایی و خدمات اجتماعی متناسب با سهم فعالیت‌های پایه و جمعیت پیش بینی شده برای مناطق و استان‌های کشور، هرچند که در مراحل اولیه توسعه این سرمایه‌گذاریها فاقد بازدهی سریع اقتصادی باشند.

زمینه‌سازی لازم برای استفاده حداکثر از ظرفیتها و توانهای محیط‌های روستایی در حفظ و نگهداشت جمعیت در این محیط‌ها جهت برقراری تعادل در الگوی استقرار جمعیت با متنوع سازی فعالیت‌ها در محیط‌های روستایی، ایجاد اشتغال و افزایش نقش فعالیت‌های صنعتی و خدمات قابل استقرار در محیط‌های روستایی به طوری که نسبت شهرنشینی و روستانشینی در افق طرح به ترتیب در حد ۷۵ درصد و ۲۵ درصد حاصل شود.

متعادلتر ساختن توزیع جمعیت در سطح کشور با استفاده از ابزار استقرار فعالیت و زیرساخت‌ها و بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و امنیتی در محور شرق، جنوب و مناطق کم جمعیت مرکزی و با استفاده از ابزار استقرار ارادی جمعیت در مناطق استراتژیک و کانونهای دارای قابلیت توسعه با توجه به توان محیطی عرصه‌ها و مناطق مختلف در اینگونه بارگذاری‌های جمعیتی و فعالیتی.

تعادل بخشی به توزیع جمعیت متناسب با منابع و فعالیت‌ها با تأکید بر ابعاد اجتماعی وظایف توسعه ای دولت در مناطق غربی و شمالی در مقابل تمرکز بر ایجاد ظرفیت‌های فیزیکی و اجتماعی مورد نیاز توسعه در مناطق شرقی، جنوبی و مناطق کم جمعیت مرکزی کشور.

بررسی نقش مناطق در تقسیم کار ملی فعالیت‌های اقتصادی.

بررسی ضوابط و مقررات موثر در توسعه منطقه‌ای و جهش تولید.

استنتاج نقاط قوت و ضعف و گرایش‌ها حاکم بر ساختار فضایی و توزیع جمعیت و فعالیت در کشور.

سیاست
گذاری

جهش تولید

آمایش
سرزمین

راهبردهای کلی آمایش سرزمین در ارتباط با سیاستگذاری

ارائه تسهیلات به شرکت‌ها و واحدهای تولیدی و نظارت بر این بخش از سوی مجلس می‌تواند اهمیت بسیار بالایی داشته باشد تا وضعیت تولید در کشور تغییر اساسی کند. ایجاد و توسعه واحدهای تولیدی کوچک و رفع موانع تولید و ایجاد بسترهای حمایتی از آنها از سوی مجلس باید در اولویت بعدی قرار گیرد که می‌تواند ضمن افزایش اشتغال، تولید در کشور را ارتقاء دهد. حمایت از اقشار کم درآمد و دهک‌های پایین جامعه نیز باید در دستور کار مسئولان قرار گیرد. همچنین از آنجا که بخش مهمی از معوقات بانکی در بخش تولید به کار گرفته نشده است باید با اعمال نظارت از سوی مجلس بر دولت این مشکل را مرتفع کرد. ضمن اینکه باید به اشتغال در بخش روستایی هم توجه ویژه‌ای کرد. هم‌افزایی بین قوانین و سیاست‌ها، می‌تواند با ارائه طرحی ویژه تلاش کند تا معوقات بانکی به سمت رونق محیط کسب و کار بازگردد تا اشتغال در این بخش نیز تغییر وضعیت اساسی کند و زیرساخت‌های تولید را تقویت کند. بعلاوه جهت خودکفایی و استقلال در این اقدام با تکیه بر تولید داخلی باید از واردات بی‌رویه و قاچاق جلوگیری شود و با افزایش تولید در داخل کشور، علاوه بر مصارف داخلی، زمینه صادرات را نیز فراهم کند.

راهبردهای آمایش صنعتی

- توسعه صنایع بر مبنای مزیت‌های نسبی و طبیعی قابل تبدیل به مزیت‌های رقابتی مناطق و نقش محوری فعالیت‌ها و قابلیت‌های مناطق در چارچوب تقسیم کار ملی با تأکید بر تکمیل زنجیره ارزش.
- تقویت و توسعه نهادها و امکانات و الزامات تسهیل‌کننده تولید با توجه به قابلیت‌های مناطق مختلف.
- ایجاد زمینه‌های لازم برای حمایت از شکل‌گیری سرمایه‌گذاری‌های محلی، منطقه‌یی و ملی.
- ارتقای توانایی‌های مناطق و رشد قابلیت‌های کارآفرینی بخش غیردولتی در بخش صنعت، معدن و تجارت.
- توسعه صنایع با قابلیت صادرات محصول در نزدیکی کریدورها و مبادی ورودی و خروجی کشور مشروط به وجود توجیحات فنی و اقتصادی
- توسعه و استقرار صنایع حتی الامکان در قالب شهرک‌ها و نواحی صنعتی دارای زیرساخت‌های لازم.
- توسعه تحقیقات زمین‌شناسی در پهنه‌های خشکی و آبی، برای شناسایی، توسعه و بهره‌برداری از قابلیت‌های معدنی کشور.
- ایمن‌سازی زیرساخت‌های صنعتی برای استمرار تولید و خدمات‌رسانی در مراکز صنعتی و تاسیسات مهم.
- توسعه فعالیت‌های صنعتی مرتبط با دریانوردی، شیلات، کشاورزی و صنایع معدنی در مناطق ساحلی و جزایر.
- رعایت ملاحظات دفاعی امنیتی و اصول پدافند غیرعامل در مکان‌یابی و طراحی شهرک‌ها و مراکز صنعتی پیش‌بینی و بهره‌برداری چند منظوره از آن‌ها هنگام بروز تهدید یا بحران.
- توسعه صنایع با قابلیت صادرات محصول در نزدیکی کریدورها و مبادی خروجی و ورودی کشور.
- انتخاب نسبی تکنولوژی‌های بالا در استقرار صنایع منتخب در مناطق مختلف کشور.
- ارتقای توان رقابتی از طریق ایجاد و توسعه خوشه‌ها و شبکه‌ها در بین واحدهای صنعتی و معدنی و تجاری

راهبردها و سیاست‌های اجرایی تولید مبتنی بر سیاست‌های آمایش سرزمین

سیاست‌های اجرایی	راهبردها
آزاد سازی و رقابتی شدن بیشتر بازار با اجرای الزامات متعارف در تجارت جهانی	توسعه رقابت پذیری
پشتیبانی از ارتقای توان رقابتی صنایع کوچک و متوسط از طریق توسعه خوشه ها و شبکه ها	
بهره برداری از توانمندی های منطقه برای توسعه بازار	
تلفیق فناوری پیشرفته و مزیت‌های نسبی و توسعه صنایع انرژی	جلب و توسعه سرمایه گذاری خارجی در بخش صنعت
پشتیبانی از تأمین مالی سرمایه گذاری در حوزه های اولویت دار	
ایجاد و توسعه زیر ساخت های گسترش فناوری و صنایع پیشرفته	
حمایت از فعالیتهای تحقیق و توسعه در بنگاههای اقتصادی بهویژه بنگاههای صنعتی	پشتیبانی از تولید و عرضه کالا و خدمات مبتنی بر فناوری با ارزش افزوده بالا
استفاده بهینه از ظرفیتهای مناطق آزاد تجاری صنعتی و ویژه اقتصادی به منظور گسترش تولیدات صادراتگرا و- خدمات تجاری	
پشتیبانی از تشکیل کنسرسیومهای صادراتی متناسب با بازار هدف برای بهینه سازی مقیاس و رقابت سازنده	
توسعه ترتیبات تعرفه ترجیحی با هدف گسترش پیوندهای منطقه‌ای	بهبود و توسعه روابط تجاری بین المللی و تسهیل تجارت در فضای رقابتی با اولویت صادرات غیرنفتی
بهره برداری از توانمندی‌های منطقه برای توسعه بازار	
مدیریت بازار کالا و خدمات از طریق روان سازی و نوین سازی شبکه های توزیع	
مدیریت واردات در جهت ارتقای توان رقابتی تولید داخل	توانمندسازی و رفع موانع توسعه بخش خصوصی
مشارکت در بستر سازی مناسب برای ایجاد مناطق آزاد صنعتی و فرآوری صادرات	
پشتیبانی از ارتقای توان رقابتی صنایع کوچک و متوسط از طریق توسعه خوشه ها و شبکه ها	
ایجاد و توسعه زیرساختهای گسترش فناوری و صنایع پیشرفته	تسهیل در ارتقای سطح فناوری، توسعه صنایع پیشرفته و خدمات مرتبط
تسهیل در ارتقای سطح فناوری،	
توسعه صنایع پیشرفته و خدمات مرتبط	

سیاست‌های اجرایی	راهبردها
ایجاد و توسعه زیرساختهای گسترش فناوری و صنایع پیشرفته تسهیل در ارتقای سطح فناوری، توسعه صنایع پیشرفته و خدمات مرتبط	تسهیل در ارتقای سطح فناوری، توسعه صنایع پیشرفته و خدمات مرتبط
تأمین و توسعه زیر ساخت ها و فعالیت‌ها در بخش صنعت، معدن و تجارت منطبق با آمایش سرزمین	تکمیل زنجیره ارزش فعالیت‌های معدنی، صنایع مربوط و پشتیبانی از تولید کالاهای واسطه‌ای
مشارکت در بستر سازی مناسب برای ایجاد مناطق آزاد صنعتی و فرآوری صادرات تأمین و توسعه زیر ساخت ها و فعالیت‌ها در بخش صنعت، معدن و تجارت منطبق با آمایش سرزمین	پشتیبانی از سرمایه گذاری در ایجاد و توسعه زیرساختهای بخش
توسعه شهرک های صنعتی، لجستیکی و صنفی مشارکت در بستر سازی مناسب برای ایجاد مناطق آزاد صنعتی و فرآوری صادرات مشارکت و پیگیری اجرای طرح های توسعه زیرساختهای لجستیکی در محورهای اولویت دار	
پشتیبانی از تأمین مالی سرمایه گذاری در حوزههای اولویتدار پشتیبانی از ارتقای توان رقابتی صنایع کوچک و متوسط از طریق توسعه خوشه ها و شبکه ها	
توسعه شهرک های صنعتی، لجستیکی و صنفی حمایت از ایجاد و تقویت فروشگاه های بزرگ و زنجیره ای در کشور مدیریت بازار کالا و خدمات از طریق روان سازی و نوین سازی شبکه های توزیع مشارکت و پیگیری اجرای طرحهای توسعه زیرساخت های لجستیکی در محورهای اولویتدار بخش	تأمین و توزیع مناسب کالاها و خدمات و تسهیل و نوین سازی جریان کالا و خدمات

راهبردهای کلی آمایش سرزمین در ارتباط با جهش تولید

□ ارتقای کارایی و بازدهی اقتصادی و تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور

- تقسیم کار ملی با توجه به استعدادهای طبیعی و خلق مزیت‌های جدید در مناطق کشور
- هم‌افزایی مزیت‌های کشور، نوین‌سازی بخش کشاورزی متناسب با منابع تولید و پهنه‌بندی اقلیمی، تکمیل زنجیره‌های تولید صنعتی، سازمان‌دهی بخش خدمات نوین و تولید کالا و خدمات دانش‌پایه،

□ دستیابی به تعادل‌های منطقه‌ای متناسب با قابلیت‌ها و توان‌های هر منطقه

فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای افزایش سهم جمعیت و فعالیت در مناطق کم تراکم با اولویت مناطق شرقی و جنوبی کشور.

□ سامان بخشی فضای مناسب مراکز زیست و فعالیت به‌ویژه در مناطق مرزی با تأکید بر مشارکت مؤثر مردم

□ سامان بخشی فضای مناسب مراکز زیست و فعالیت به‌ویژه در مناطق مرزی با تأکید بر مشارکت مؤثر مردم

- توسعه هماهنگ جزایر و سواحل جنوب و شمال کشور با بهره‌گیری از ظرفیت‌های استان‌های هم‌جوار، زیربنای اساسی، منابع دریایی و نفت و گاز و استقرار صنایع مرتبط، پشتیبان و انرژی بر با تقویت تعامل فراملی

- توسعه هماهنگ مناطق مرزی در شرق و غرب کشور با تقویت امور زیربنایی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی جهت توسعه ظرفیت ملی گردشگری، آموزشی، بازرگانی و تعامل فرامرزی.

تعیین قلمروهای اولویت دار جهش تولید در استان‌های کشور بر اساس مزیت‌های نسبی

ردیف	استان	اهم مزیت و قابلیت‌های منطقه‌ای	رویکرد و جهت‌گیری فعالیت‌ها
۱	آذربایجان شرقی	برخوردار از موقعیت ویژه جغرافیایی، مرز مشترک، منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس، صنایع بالا دستی پتروشیمی، معادن غنی مس و طلا، اولین- معدن تراورتن قرمز، شبکه‌های وسیع حمل‌ونقل جاده‌ای، راه آهن و فرودگاه بین‌المللی، توانمندی در بخش کشاورزی، یکی از قطب‌های تولید شیرینی و شکلات و فرش دستباف، صنایع بزرگ در زمینه ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات و بازارچه مرزی مشترک.	ایجاد و توسعه در زمینه‌های صنایع پتروشیمی، شیشه و محصولات شیشه‌ای، خودروهای سنگین و تجاری، قطعات خودرو، سنگ‌های تزئینی، صنایع برق و الکترونیک، تجهیزات پزشکی و جراحی و وسایل ارتوپدی، صنایع غذایی، فلزات اساسی، استخراج کانی‌های فلزات غیر آهنی، ماشین‌آلات صنعتی، تولید پوشاک و منسوجات، مصنوعات چرمی و پایانه‌های صادراتی.
۲	آذربایجان غربی	برخوردار از قطب سیمان و صنایع غذایی و تبدیلی کشور، واحدهای صنعتی بزرگ، دانشگاه و مراکز علمی، سه زون از زون‌های مطالعاتی بخش معدن و زمین‌شناسی کشور، معادن غنی طلا و نقره، تیتان، آهن و کانی‌های صنعتی، تنوع سنگ‌های تزئینی در استان، موقعیت ویژه جغرافیایی، منطقه آزاد تجاری صنعتی و ویژه اقتصادی، قرار گرفتن در استراتژیک‌ترین نقطه ترانزیت کالا و عبور راه آهن ایران ترکیه.	ایجاد و توسعه در زمینه‌های فلزات اساسی، استخراج و استحصال عناصر موردنظر از نمک، اکتشافات و استخراج در محدوده‌های معدنی، تجهیزات پزشکی، صنایع غذایی، مبلمان و مصنوعات چوبی و صنایع پایین دستی پتروشیمی و پایانه‌های صادراتی.

رویکرد و جهت گیری فعالیت‌ها	اهم مزیت و قابلیت‌های منطقه‌ای	استان	ردیف
<p>ایجاد و توسعه درزمینه های محصولات شیمیایی، کالاهای بتونی و سیمانی، مصالح ساختمانی، صنایع غذایی، کاغذ، دباغی و پرداخت چرم.</p>	<p>برخوردار از موقعیت ویژه جغرافیایی، تولید محصولات کشاورزی و دامپروری، فراوانی مواد اولیه از قبیل منابع معدنی از انواع کانی های فلزی و غیر فلزی، گمرکات و بازارچه های مشترک مرزی و ذخایر نفتی در منطقه مغان</p>	<p>اردبیل</p>	<p>۳</p>
<p>توسعه درزمینه های شیشه و محصولات شیشه ای، تجهیزات پزشکی و داروهای بیوتکنولوژی، هوافضا، لیزر و اپتیک، میکرو الکترونیک، ماشین سازی و تجهیزات صنعتی، ریخته گری، صنایع غذایی، منسوجات، قطعات خودرو، مصالح ساختمانی و لوازم خانگی.</p>	<p>برخوردار از مراکز علمی و پژوهشی کاربردی، مواد اولیه موردنیاز صنعت نساجی، ظرفیت های بالقوه در تولید محصولات زراعی و بیاغی، ق طیب صنایع فولاد و ماشین سازی و نیروی انسانی متخصص در صنایع نوین و دانش بنیان.</p>	<p>اصفهان</p>	<p>۴</p>
<p>ایجاد و توسعه درزمینه های خودروسازی، نیرو محرکه و قطعه سازی، لوکوموتیو سازی، تجهیزات پزشکی، تابلو برق، موتورها و توربین ها، صنایع پیشرفته (فناوری اطلاعات و ارتباطات، میکرو الکترونیک)، پوشاک، کاغذ، صنایع غذایی و دارویی.</p>	<p>برخوردار از فناوری های نوین دارویی، دسترسی به راه های مواصلاتی ترانزیت کالا، صنایع غذایی و بسته بندی با توان و رتبه بالا در سطح کشور، نیروی انسانی متخصص و ماهر، نزدیکی و دسترسی به تهران به عنوان قطب اقتصادی کشور، مراکز آموزش عالی متعدد و فنی و حرفه ای، صنایع غذایی و دارویی، قطب تولید ماکارونی در کشور و بزرگترین تولید کننده ماکارونی، فروکتوز، تنها تولید کننده توربین های نیروگاهی کشور</p>	<p>البرز</p>	<p>۵</p>

اقدام محرک و پیشران رونق در امر تولید

ردیف	دستگاه ملی	عنوان پروژه / اقدام ملی
۱	معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور	- ارتقاء تولید و توسعه اشتغال در مناطق روستایی و مناطق محروم
۲	صندوق توسعه ملی	- طراحی مدل تخصیص بهینه منابع صندوق توسعه ملی - تخصیص منابع با اولویت تامین مالی صنایع کوچک و متوسط با رویکرد به روزرسانی و نوسازی تجهیزات و ماشین آلات آنها
۳	سازمان برنامه بودجه کشور	- همسان سازی توزیع فرصت های عمومی در مقیاس مناطق بر حسب گروه های درآمدی - طراحی مدل افزایش قابلیت جذب مازاد تولیدکننده در مناطق کمتر توسعه یافته و توسعه نیافته - استقرار کامل نظام اطلاعات پایه مکانی از مزیت های نسبی مناطق - پیاده سازی سامانه یکپارچه بودجه عمومی با تأکید بر بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد - طراحی الگوی اعطای یارانه های تولیدی بین بنگاه ها و تدوین نظام اجرایی برای توزیع منابع در بخش صنعت، معدن، کشاورزی - برنامه اجرایی حمایت از سرمایه گذاری در مناطق دارای اولویت (بویژه در مناطق کمتر توسعه یافته) با هدف افزایش حداقل ده درصدی حجم سرمایه گذاری بخش غیر دولتی و یا حجم واگذاری طرح های عمرانی به بخش غیردولتی - طراحی مدل استفاده بهینه از ظرفیت های بلااستفاده اقتصاد
۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	- بازنگری و اصلاح نظام آموزش عالی در جهت کارآفرینی - طراحی و برنامه ریزی دانش بنیان برای رونق تولید

ردیف	دستگاه ملی	عنوان پروژه / اقدام ملی
۵	وزارت کشاورزی	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه اجرایی گسترش زیرساخت های اطلاعاتی و ارتباطی بخش کشاورزی در خصوص تولید، نگهداری توسعه و تنظیم بازار محصولات کشاورزی و نهاده ها - برنامه اجرایی تسهیل برندسازی محصولات کشاورزی از طریق بخش خصوصی
۶	وزارت صمت	<ul style="list-style-type: none"> - مطالعه و تدوین گزارش راهبردهای تغییر جهت گیری اقتصاد مبتنی بر منابع به اقتصاد متکی به دانش و نوآوری - برنامه ریزی برای استقرار و حمایت از بنگاه های صنایع نوین و پیشرفته و شرکت دانش بنیان در با هدف افزایش سهم تولید محصولات
۷	وزارت خارجه	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه اجرایی ایجاد تسهیلات تردد برای سرمایه گذاران خارجی و افراد مرتبط با آنها
۸	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه اجرایی «ایجاد کریدور فناوری اطلاعات و ارتباطات با تمرکز بر ایجاد مناطق آزاد (ارتباطات و فناوری اطلاعات) جهت فعالیت شرکت های معتبر با مشارکت شرکت های داخلی و انتقال فناوری به کشور»
۹	وزارت اقتصاد و دارایی	<ul style="list-style-type: none"> - مولدسازی و مدیریت دارایی های دولت - طراحی سازوکارهای بهبود شاخص رقابت پذیری اقتصاد ایران - طراحی و تدوین الگو و بازتوزیع منابع حاصل از هدفمندی و نظام اجرای آن

نتایج

- با تقویت تولید رقابت‌پذیر و دانش‌بنیان، می‌توان شاخص‌های اقتصادی، به‌ویژه اشتغال و تولید را بهبود بخشید و اقتصاد کشور را در مقابل شوک‌های داخلی و خارجی مصون داشت.
- بررسی قوانین مربوط به حمایت از تولید، در ۶ قانون برنامه توسعه نشان می‌دهد که استراتژی کلی اقتصاد ایران اگرچه در ظاهر رویکرد حمایت از تولید را مدنظر داشته، اما در باطن به‌دلیل نگاه بخشی و بوروکراتیک، این موضوع پیگیری نشده است.
- ساختار چهارساله دولتها در کشور موجب شده است که سازوکار اجرایی، الزامات قانونی مواد بیش از چهار سال را از اولویت خارج کند. به این ترتیب مسئله آمایش نیز به علت ماهیت بلندمدت آن به حاشیه رفته است. همچنین عملکرد مجلس شورای اسلامی نیز به‌عنوان نهاد ناظر بر اجرای الزامات قانونی در این زمینه ضعیف بوده و به نظر می‌رسد عدم نظارت مؤثر در کنار کاستیهای پیش گفته بر عدم تعهد نهاد متولی و پاسخگو بودن آن اثرگذار باشد.
- از میان ۱۱ برنامه توسعه تدوین شده در طی تمامی سال‌های گذشته، به اذعان غالب صاحب‌نظران و تحلیلگران برنامه ششم عمرانی (۱۳۶۱-۱۳۵۷) و برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴-۱۳۸۸) را از لحاظ ساختار و محتوا، غنی‌ترین و کاملترین اسناد توسعه‌ای کشور به لحاظ قرارگیری این مطالعات بر مدار آمایش سرزمین دانسته‌اند.
- می‌توان گفت برنامه‌ریزی برای آمایش سرزمین و برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی به یکدیگر وابسته‌اند. بی‌توجهی به نیازها و پتانسیل‌های مناطق و برنامه‌ریزی متناسب اقتصادی برای آنها، آثار و پیامدهای سوء و جبران‌ناپذیری را در پی دارد
- به دلیل تکیه بیش از حد اقتصاد ایران به درآمدهای حاصل از فروش نفت خام و محدود بودن میزان ذخایر نفتی، فرصت زیادی برای بازسازی ساختار رقابتی تولید وجود ندارد و لذا به‌منظور کاهش وابستگی اقتصاد

- توجه به صادرات غیرنفتی و انجام اقدامات مؤثر در جهت بهبود آن، نیازمند ایجاد محیط رقابتی برای پیشبرد این هدف است. راه برون رفت اقتصاد از مشکلات کنونی، توجه ویژه به اقتصاد تولیدی است و در این مسیر باید به مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های رقابتی برای تولید توجه جدی کرد. از آنجا که در اقتصاد ایران به مزیت‌های نسبی برای تولید توجه چندانی نشده، تولید داخلی به خوبی شکل نگرفته است.